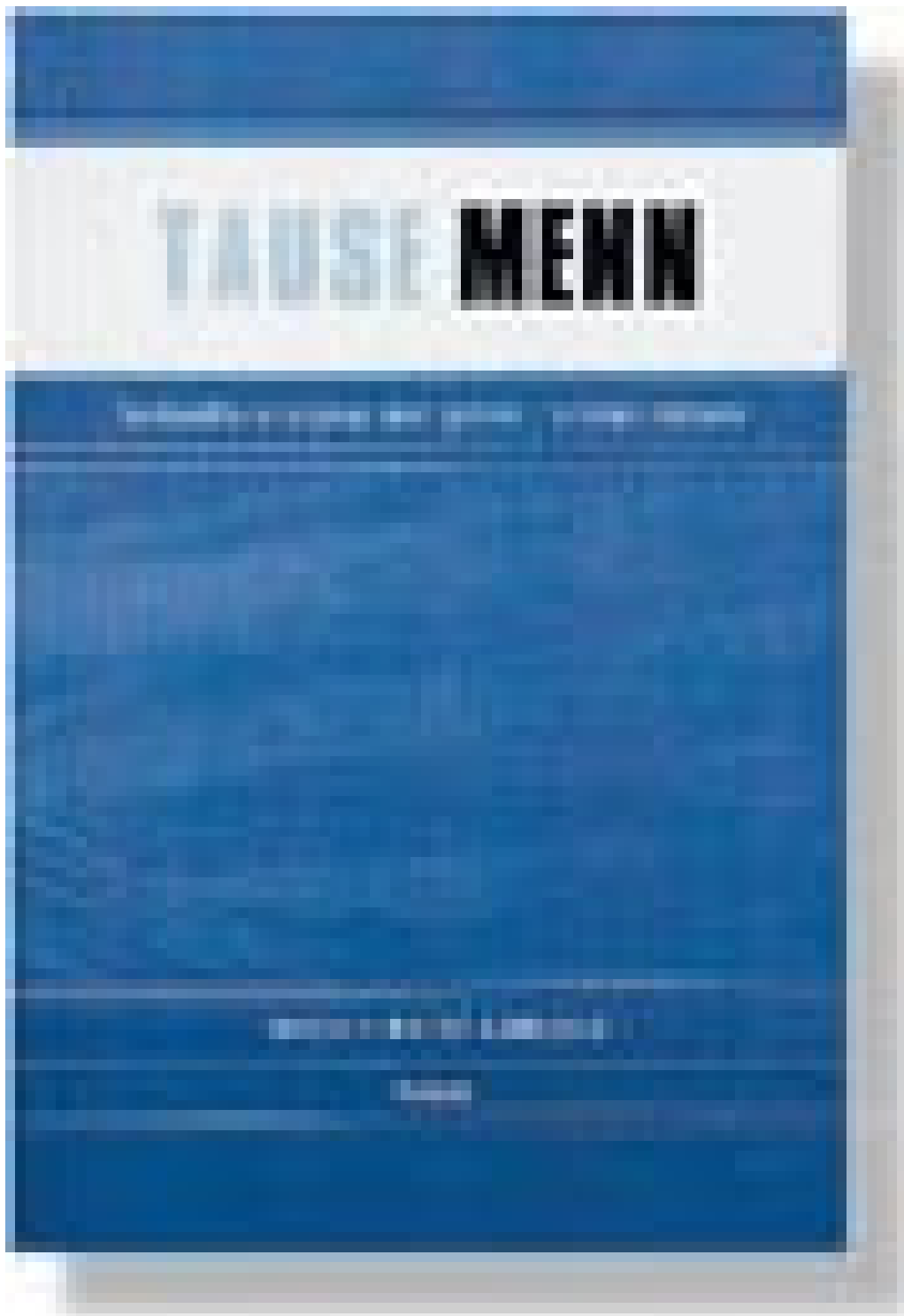

Åpenhet om tabuområde

BOKOVERSIKT

Boken handler om menn som i oppveksten har vært utsatt for seksuelle overgrep i kristne miljøer hvor fortidsen har hatt gode vilkår. Seks menn har brutt tausheten og har i lange intervjuer fortalt om hva det vil si å være gutt og bli utsatt for seksuelle overgrep av menn som hadde høy status og stor tillit i disse miljøene. Det dreier seg om en lite kjent virkelighet fortalt av personer som har opplevd den. Temaet er ubehagelig og vanskelig, men angår ikke bare profesjonelle hjelpere og eksperter, men oss alle. Hovedtemaet er maktulighet og maktmisbruk, og det å ta den svakestes parti.

Forfatteren vokste selv opp i et lavkirkelig miljø hvor bedehuset hadde en sentral plass. Han kjenner dette miljøet med omreisende eller lokale predikanter og emissærer, men han ble selv aldri utsatt for overgrep. Han er i

dag sosionom og cand. polit. med mange års erfaring som familie- og parterapeut, og arbeider for tiden som lektor i helsefag ved høyskolen i Gjøvik. Han er i gang med et større prosjekt om seksuelle overgrep mot gutter og menn.

Forfatterens utgangspunkt er sosialfaglig, og han har valgt å hente begreper og forståelsesmåter fra sosiologen Pierre Bourdieu, som et hjelpemiddel til å se samspillet mellom miljøet, overgriperen og den som utsettes for overgrep.

I Del I går forfatteren inn på overgrepshandlingene, misbruk av stilling, de overgrepsutsattes alder og reaksjonene på overgrepene. Konsekvensene er svært forskjellige fra person til person, men selv om dette kommer frem gjennom intervjuene, er dette ikke et hovedtema i boken. Menn er ikke vant til å betrakte seg selv som ofre, det strider mot maskuline idealer. Vanligvis er det en han som er overgriper og en hun som er offer. Men kvinner begår også seksuelle overgrep. Ingen av mennene i boken sa fra om hva som skjedde mens overgrepene foregikk.

I et viktig kapittel ser forfatteren nærmere på den kristne sammenheng der overgrepene skjer, et miljø som på det sterkeste tar avstand fra slike handlinger. Sjelesørgeriske samtaler og taushetsplikt er noe av bakgrunnen, men viktigere er det at overgriperen er en person som har tillit i miljøet, som blir sett opp til og som alle stoler på. Disse kvalitetene hindrer omgivelsene i å se hva som foregår. Han er en Janus-figur som viser sitt andre ansikt bare overfor den som utsettes for overgrepene, som er disponert på grunn av det miljø han har vokst opp i. Bordieu bruker her begrepet symbolsk vold som uttrykk for en undertrykking som den undertrykte selv er delaktig i, og som gjør det spesielt vanskelig å komme løs fra forholdet.

Del II omfatter samtalene med de seks mennene, som forteller seks helt forskjellige historier. For en tok det 30 år før lokket begynte å løsne. Han tror det var en måte å overleve på. For en annen var nærhet det samme som seksualitet. Først da overgriperen ble anmeldt fikk han plassert ansvaret, men han fikk problemer med sin seksuelle orientering, og hadde tanker om å ta sitt liv. Han måtte få hjelp av psykolog, men hans tro på at Gud måtte ha en plan med hans liv hjalp ham også. En tredje skjønte ikke alvoret i det han hadde vært utsatt for før saken kom opp fra andre som var misbrukt. Han tror det beskyttet ham: "Jeg er jo blitt spart for mye gjennom årene når jeg ikke har skjønt og oppfattet det." For en fjerde, på 75 år, som selv er sjelesørger og forkynner, var overgriperen rektor på en folkeskole. Han tror at det i religiøse sammenhenger finnes rikelig med muligheter for mennesker med en skjult dagsorden, men at det sjelden er noen som bevisst velger en karriere som gir muligheter for å begå seksuelle overgrep. Det er heller slik at mennesker som fortrenger slike tilbøyeligheter hos seg selv, søker slik virksomhet som ledd i fortrengheten. Når en slik person kommer i en posisjon der forholdene ligger til rette, og han i kraft av sin myndighet og sine talegaver blir en opphøyet person, finner han muligheter der som han ikke finner i normal omgang med folk. Hvis foreldre får mistanker, er de enten naive, eller for "små" og tør ikke reagere.

I Del III tar forfatteren opp maktens forskjellige ansikter: Overgriperens kamouflasjekunst og posisjon i miljøet, guttens og familiens sårbarhet som gjør at overgriperen blir sett på som en positiv forbindelse for gutten, og den langsomme utvikling mot overgrepene. Måten å komme løs fra forholdet på har også vært forskjellig og som regel en vanskelig og tidkrevende prosess. For en førte det til selvmordsforsøk og innleggelse i psykiatrisk sykehus.

Det kristne miljøet reagerer ofte negativt på det offeret for overgrep forteller. "Kirkens ansikt utad" er truet, og det kan berøre personer som man setter høyt. Tabuiseringen kan hindre at overgrep avdekkes, og miljøet kan bruke mange midler, som å appellere til lojalitet, eget ansvar, gudsforholdet og det å tilgi og glemme. Overgrepsofrene har forståelig nok selv fått problemer med sin tro. Overraskende er det at alle seks, på tross av sine opplevelser, fortsatt har en aktiv kristentro. Men de er blitt skeptiske til dem som hevder at de representerer Gud.

Boken er viktig fordi den avdekker et hittil skjult område. Den kan anbefales til alle som daglig arbeider med andre mennesker, spesielt ansatte i frivillig og offentlig virksomhet.

JarlJørstad

Sandvika

Publisert: 28. februar 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 8. februar 2026.